

УДК 377.04:005.966-027.561

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-114-123

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ З КАР'ЄРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Гриценюк Інна Антонівна

кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу виховання і професійної кар'єри

Інститут професійної освіти НАПН України

e-mail: grihenokinka@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-0317-3620

Метою статті є визначення та обґрунтування змісту професійної орієнтації і консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти. За умов нестабільності, спричиненої війною, економічними та соціальними викликами, а також значними трансформаціями на ринку праці, існує нагальна потреба в удосконаленні й посиленні системи професійної орієнтації та консультування з кар'єри у сфері освіти. Дослідження засвідчило, що для здобувачів фахової передвищої освіти особливо актуальними є аспекти усвідомлення соціальної значущості обраної професії, розуміння свого потенціалу в контексті потреб ринку праці, а також розвиток адаптивності та гнучкості в умовах соціально-економічної нестабільності. З'ясовано, що ефективне профорієнтаційне консультування має поєднувати психологічну підтримку з професійною та практичною орієнтацією, формувати довгострокову мотивацію до навчання та самореалізації. Зміст профорієнтації та консультування з кар'єри має бути гнучким і динамічним, відповідати викликам ринку праці та потребам економіки, урахувати психологічний стан та очікування здобувачів освіти. Ефективне профорієнтаційне консультування передбачає поєднання психологічної підтримки та практичних рекомендацій, розвиток навичок самопізнання, цілепокладання та самореалізації. Ігнорування проблеми невідповідності освітніх траєкторій потребам ринку праці зумовлює низьку зайнятість, професійне вигорання та необхідність перекваліфікації.

Ключові слова: зміст професійної орієнтації, зміст консультування з кар'єри, здобувачі фахової передвищої освіти, розвиток кар'єри, ринок праці, працевлаштування.

Постановка проблеми. Поняття «зміст професійної орієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти» стосується структурованої, багатогранної та контекстуально чутливої системи освітньої та психологічної підтримки, яка допомагає студентам визначати, продовжувати та адаптуватися до професійних шляхів, узгоджених з їхнім особистим розвитком, у визначенні власної професійної траєкторії, розвитку кар'єрних компетентностей, а також усвідомленого вибору майбутньої професії або подальшого навчання.

Зміст професійної орієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти має глибоко реагувати на соціальні, економічні та виробничі реалії, що змінюються в країні. У цей перехідний період роль профорієнтації виходить далеко за межі індивідуальних перспектив працевлаштування – вона стає життєво важливим механізмом національної відбудови, соціальної згуртованості та відродження людського капіталу [12; 13].

Центральне місце в цьому процесі займає узгодження консультування з кар'єри зі стратегічними пріоритетами економіки України. Руїнування, спричинені війною, призвели не лише до величезних матеріальних втрат, але й до значних диспропорцій на ринках праці та в професійній інфраструктурі. Як наслідок, зросла потреба орієнтувати студентів на галузі, які будуть ключовими для відбудови країни – такі як будівництво, енергетика, охорона здоров'я, логістика, освіта та інформаційні технології. Тому профорієнтація має бути тісно пов'язана з економічним прогнозуванням та аналізом ринку праці, щоб забезпечити підготовку здобувачів фахової передвищої освіти до професій, на які є реальний і зростаючий попит у процесі відбудови країни [2].

Професійна орієнтація – це система соціально-економічних, психолого-педагогічних та організаційних заходів, спрямованих на формування в здобувачів освіти готовності до свідомого вибору професії, її розподіл за спеціальностями відповідно до об'єктивних потреб суспільства і держави та здібностей особистості. З позиції педагогічного підходу до професійної орієнтації – це комплекс заходів, що включають у себе професійну просвіту, професійну діагностику, професійну консультацію.

Консультування з кар'єри – це професійний і структурований процес, покликаний допомогти здобувачам освіти зрозуміти себе і світ праці, щоб прийняти обґрунтовані, осмислені рішення щодо своєї освіти, кар'єри та загального життєвого шляху. Воно передбачає співпрацю між кваліфікованим кар'єрним радником і студентом, зосереджуючись на вивченні інтересів, цінностей, навичок, особистісних рис, прагнень і тенденцій на ринку праці, щоб допомогти молоді зробити реалістичний вибір кар'єри, який задовольнить її.

Консультування з кар'єри включає оцінку сильних сторін та уподобань здобувачів професійної освіти, визначення відповідних освітніх або професійних варіантів, а також розробку стратегій планування

кар'єри, пошуку роботи або кар'єрного переходу. Вона також може бути спрямована на усунення психологічних або емоційних бар'єрів на шляху розвитку кар'єри, таких як невпевненість у собі, тривога за майбутнє або невинішені питання ідентичності. Ця форма консультування ґрунтується як на психологічній теорії, так і на аналізі ринку праці, а також на принципах навчання впродовж життя, визнаючи, що розвиток кар'єри – це безперервний процес, який може змінюватися з часом через особистісне зростання, соціально-економічні зміни та життєві обставини.

За умов нестабільності, спричиненої війною, економічними та соціальними викликами, а також значними трансформаціями на ринку праці, існує нагальна потреба в удосконаленні та посиленні системи професійної орієнтації та консультування з кар'єри у сфері освіти. Зміст професійної орієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти як частина всебічного та гармонійного розвитку особистості, формування розуміння соціальної та професійної ролі в суспільстві, набуває величезного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ХХІ ст. загострилась проблема особистої самоідентифікації в світі розширених можливостей і невизначених особистісних цінностей. Досліджувалися зовнішні й внутрішні чинники кар'єрного успіху в різних галузях (В. Біскуп, В. Жовнер, О. Кокун, І. Сингаївська). Проблема підготовки майбутніх фахівців до розвитку професійної кар'єри висвітлюється у дослідженнях Л. Базиль, А. Борисюка, І. Гриценко, Л. Єршової, Д. Закатнова, Р. Калениченко, В. Лозовецької, В. Орлова та ін. У сучасних дослідженнях В. Бикова, Л. Карамушки, О. Овчарук, В. Осадчого, Е. Помиткіна, С. Сисоевої онлайн-консультування розглядають як засіб сучасної комп'ютерної телекомунікації, що уможливує доступність та ефективність послуг з кар'єрного консультування та професійної орієнтації, а також підготовку молодого покоління до професійної діяльності в інформаційному суспільстві.

Сучасні підходи та практики кар'єрного консультування та профорієнтаційної роботи визначаються низкою класичних теорій: теорія професійних типів особистості у професійному середовищі (Дж. Холланд); «Я-концепція» в теорії кар'єрного розвитку (Д. Сьюпер); теорія виключень та компромісів (Л. Готтфредсон); соціально-когнітивна теорія (А. Бандура).

Формулювання мети статті. Визначити та обґрунтувати зміст професійної орієнтації й консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Процес професійного розвитку – це динамічна подорож, що триває все життя, під час якої особистість поступово формує професійну ідентичність, набуває компетенцій та адаптується до мінливих особистих і суспільних вимог. У цій траєкторії розвитку вирішальну роль відіграють нормативні кризи – передбачувані вікові переходи, такі як вибір кар'єрного шляху, початок трудової діяльності або переживання ролівого конфлікту. Ці кризи не обов'язково є негативними; скоріше, вони часто слугують каталізаторами саморефлексії, переоцінки цінностей та переорієнтації цілей, які суттєво впливають на професійне зростання особистості.

У професійному розвитку особистості можна виділити кілька ключових етапів: **етап вибору професії, професійної освіти та навчання, адаптації до професійного середовища, початкової та поглибленої професіоналізації і, нарешті, майстерності.** Кожен перехід між цими стадіями, зазвичай, супроводжується нормативними кризами, які відображають психологічні зрушення, пов'язані з професійним зростанням. Ці кризові моменти будуть проаналізовані відповідно до загальної логіки професійного розвитку.

Процес професійного розвитку починається зі *стадії вибору*, коли молодь починає формувати наміри щодо майбутньої кар'єри. Це відбувається у віці від 14 до 16 років, у період ранньої юності. У цьому віці молоді люди починають ідентифікувати себе в професійному плані. До 14 років більшість підлітків вже мають широке уявлення про різні професії і мають загальне уявлення про кар'єру, якою вони хотіли б займатися. На цьому етапі вони потребують конкретного плану – чи продовжувати навчання в загальноосвітній школі, чи вступати до закладу фахової передвищої освіти.

Деякі підлітки вже чітко визначилися з вибором професії, тоді як інші стоять перед необхідністю зробити важливий кар'єрний вибір. На цьому етапі їхнє ставлення до навчання починає змінюватися: залежно від професійних цілей змінюється мотивація. У старшій школі освіта стає більш орієнтованою на кар'єру, а професійні заклади забезпечують підготовку, безпосередньо пов'язану з конкретними професійними компетентностями. Є підстави стверджувати, що на *етапі вибору* відбувається зміна домінуючого типу діяльності – від суто навчально-пізнавальних пошуків до пошуків з чіткою освітньою та професійною спрямованістю. Цей період знаменує собою суттєву трансформацію контексту розвитку особистості. Водночас виникає конфлікт між уявленнями про майбутнє і реальністю сьогодення, що часто проявляється як криза, пов'язана з освітньою та професійною орієнтацією [15].

Учні старших класів, особливо ті, що продовжують навчання в 10 та 11 класах переживають цю кризу у віці від 16 до 17 років, безпосередньо перед закінченням школи. Основним викликом цієї кризи є

необхідність прийняття рішення про шлях здобуття професійної освіти. Важливо зазначити, що на цьому етапі молоді люди, як правило, обирають продовження освіти в напрямку, пов'язаному з більш широкою професійною сферою, а не обирають конкретну професію. Процес проходження цієї кризи разом із самоаналізом часто призводить до переоцінки та коригування попередніх професійних намірів.

Він також призводить до перегляду Я-концепції особистості, яка вже сформувалася до цього моменту. Якщо криза вирішується негативно, це може призвести до імпульсивних або ситуативних рішень щодо професійного спрямування і навіть до соціальної дезадаптації. У таких випадках підлітки можуть стати частиною груп, що демонструють девіантну поведінку. Часто антисоціальні дії виникають як спосіб подолання внутрішнього психологічного конфлікту, що виникає через відчуття власної неповноцінності, відторгнення або почуття непотрібності.

2. На етапі професійного навчання багато студентів починають розчаровуватися в обраній професії. Вони можуть бути незадоволені певними дисциплінами, починають сумніватися в правильності вибору професії і часто відчувають зниження мотивації до навчання. Цей період характеризується кризою професійного вибору. Вона стає найбільш помітною на перших і останніх курсах професійної освіти. У більшості випадків студентам вдається подолати цю кризу, оскільки їхня мотивація поступово зміщується в бік більш соціально і професійно значущих цілей.

Усе більше наближення навчальних дисциплін до реальної професійної практики з часом допомагає зменшити незадоволеність і посилює прихильність до обраної професії. Як наслідок, криза переоцінки та коригування кар'єрних рішень на цьому етапі рідко переростає в гострий або некерований конфлікт. Прогресування кризи, як правило, відбувається поступово і менш інтенсивно. Тим не менш, зміна контексту розвитку студента і трансформація його основної діяльності від загального навчання до професійно орієнтованого навчання виправдовують визнання цієї стадії як окремої і нормативної фази в загальній траєкторії професійного розвитку.

3. Після завершення професійної освіти випускники вступають у стадію *професійної адаптації*, коли вони починають самостійно працювати в обраній сфері. Це знаменує собою значну зміну в контексті їхнього професійного розвитку. Вони опиняються в новому середовищі, часто в оточенні колег різного віку, в іншій ієрархії стосунків на робочому місці та під впливом нових соціально-професійних цінностей. Вони також беруть на себе нову соціальну роль і стикаються з принципово іншою формою лідерства та управління. Хоча молодь могла раніше сформувати образ своєї майбутньої кар'єри – образ, який отримав подальший розвиток під час навчання, – тепер вона стикається з реальністю виконання реальних професійних обов'язків.

Початковий період роботи, як правило, перші кілька тижнів або місяців, може бути досить складним. Однак самі по собі ці труднощі не призводять до кризи. Корінь кризи лежить у психологічній невідповідності між попередніми очікуваннями молоді та реаліями професійного життя. Ця невідповідність породжує так звану кризу професійних очікувань. Вона часто проявляється в незадоволеності різними аспектами роботи, включаючи організацію праці, характер завдань, покладені обов'язки, взаємовідносини в колективі, умови праці та винагороду за неї.

Кризу професійних очікувань можна подолати двома основними способами. Конструктивне розв'язання передбачає активне нарощування професійних зусиль, зосередження на адаптації, прагнення якнайшвидше набути практичного досвіду. Деструктивне розв'язання, з іншого боку, може призвести до звільнення з роботи, зміни спеціалізації або демонстрації неадекватного, неефективного та неякісного виконання професійних завдань.

Окрім цих нормативних криз, які сліднують за типовими етапами розвитку кар'єри, молодь також може стикатися з *ненормативними кризами*, спричиненими особистими життєвими обставинами. Такі події, як вимушена втрата роботи, необхідність перекваліфікації, переїзд, переривання кар'єри у зв'язку з народженням дитини або настанням інвалідності, можуть викликати сильну емоційну реакцію і часто призводять до значних потрясінь у кар'єрі.

Для ефективного подолання обох типів криз можна використовувати низку психотехнологічних методів. До них відносяться профілактичні заходи, спрямовані на зниження ризику виникнення кризових ситуацій, психологічне обстеження, спрямоване на оцінку соціальних і професійних характеристик особистості для коригування її професійно-психологічного профілю, а також спеціалізовані тренінги, спрямовані на особистісний і кар'єрний ріст.

Додаткові стратегії передбачають заохочення молоді до рефлексії свого кар'єрного шляху, розробки альтернативних планів професійного життя, участі в індивідуальному консультуванні та встановлення реалістичних прогнозів щодо майбутніх професійних досягнень. Ці втручання допомагають молоді підтримувати психологічну стабільність і продовжувати продуктивний кар'єрний розвиток, навіть перед обличчям несподіваних викликів [10].

Психотехнологічні методи, спрямовані на подолання криз професійного розвитку, допомагають створити сприятливі умови для стабільного, цілеспрямованого кар'єрного зростання та підтримати особистість у досягненні професійної самореалізації. Хоча такі кризи також можуть бути спровоковані організаційними змінами – впровадженням нових технологій, систем сертифікації, переглядом тарифів або змінами в структурі роботи – ці аспекти виходять за рамки даного аналізу. Так само тут не розглядаються кризи, спричинені значними особистими невдачами або поразками.

Консультування з кар'єри має не лише надавати інформацію про можливості на ринку праці чи необхідні кваліфікації, але й звертати увагу на психологічні та емоційні аспекти нормативних криз, з якими стикаються студенти. Це включає допомогу у формуванні ідентичності, подоланні невизначеності та прийнятті рішень, які відображають як їхній особистий потенціал, так і реалії соціально-економічного середовища.

Інтегруючи розуміння нормативних переходів у розвитку в структуру консультування з кар'єри, викладачі та консультанти можуть запропонувати більш чутливу та змістовну підтримку. Такий підхід визнає, що кар'єрні рішення приймаються не ізольовано, а під впливом внутрішніх процесів розвитку та зовнішніх обставин. Тому зміст профорієнтації має бути гнучким, персоналізованим і орієнтованим на те, щоб допомогти здобувачам фахової передвищої освіти зробити поінформований, впевнений вибір, одночасно керуючи внутрішніми конфліктами і напруженням, які природно виникають у перехідний період. Цей зв'язок гарантує, що професійна орієнтація слугує не лише засобом підбору студентів до професій, але й життєво важливою системою підтримки в їхньому більш широкому особистісному та професійному розвитку.

Розвиток кар'єрної компетентності здобувачів фахової передвищої освіти за допомогою професійної орієнтації та консультування з кар'єри є цілеспрямованим і безперервним процесом, який підтримує їхню здатність ефективно та осмислено орієнтуватися у світі праці. Кар'єрна компетентність охоплює сукупність знань, умінь, навичок, ставлень та особистісних якостей, які дозволяють здобувачам освіти приймати обґрунтовані кар'єрні рішення, адаптуватися до змін та активно керувати своїм професійним розвитком.

Кар'єрна компетентність визначена як фундаментальна умова особистісної самореалізації, оскільки вона відображає усвідомлення та розуміння людиною власних сильних і слабких сторін, обмежень і здібностей, а також здатність передбачати та планувати майбутнє особисте, професійне та кар'єрне зростання. Будучи вираженою через відповідні професійні компетенції та основні життєві навички, кар'єрна компетентність сприяє успішній інтеграції здобувачів фахової передвищої освіти в різні професійні та соціальні середовища. Досягнення цього рівня компетентності, однак, вимагає значних зусиль, широкої бази знань, доступу до різноманітних джерел інформації та відповідних технічних ресурсів. У рамках компетентнісного підходу професійна підготовка має забезпечити набуття студентами інструментальних, міжособистісних та системних компетентностей, які є невід'ємною частиною більш широкої структури кар'єрного розвитку.

Професійна орієнтація та консультування з кар'єри сприяють цьому розвитку, створюючи умови, в яких студенти можуть дослідити свої інтереси, сильні сторони та цінності у зв'язку з вимогами та динамікою різних професій. Завдяки консультуванню здобувачі фахової передвищої освіти замислюються над своїми прагненнями та визначають реалістичні шляхи, які відповідають як їхньому потенціалу, так і потребам ринку праці, що розвивається. Цей процес допомагає їм не лише обрати відповідну сферу діяльності, але й зрозуміти вимоги, обов'язки та можливості зростання в ній.

Консультування з кар'єри дає студентам можливість розвивати практичні компетенції, такі як постановка цілей, прийняття рішень, планування та вирішення проблем, які є важливими для успішного управління кар'єрою. Воно також розвиває їхню здатність збирати та інтерпретувати інформацію про тенденції зайнятості, кваліфікації та професійні стандарти, сприяючи проактивному підходу до побудови кар'єри.

Професійна орієнтація у закладах фахової передвищої освіти – це комплексна та науково обґрунтована система підходів, методів та засобів, спрямованих на підтримку особистості в процесі її професійного самовизначення та розвитку. Основною цільовою аудиторією професійної орієнтації є учні загальноосвітніх та закладів професійної освіти, а також безробітні та зайняті особи, які прагнуть визначитись з вибором професії або змінити її.

Професійна орієнтація здобувачів фахової передвищої освіти охоплює кілька ключових компонентів: **професійну інформацію, професійну консультацію, професійний відбір та професійну адаптацію** [4]. *Професійна інформація* передбачає ознайомлення зі структурою та майбутніми перспективами різних галузей знань і спеціалізацій, а також форматами та умовами, за яких їх можна здобути. Вона також включає уявлення про поточні потреби ринку праці, професійну кваліфікацію, що

вимагається від випускників, і можливості для кар'єрного та кваліфікаційного зростання після закінчення закладу освіти.

Професійне консультування ґрунтується на науково обґрунтованій системі взаємодії між консультантом з питань кар'єри та особою, яка звертається за порадою. Цей процес підтримує прийняття рішень щодо вибору або зміни професії з урахуванням психологічного профілю особистості, життєвих обставин, професійних інтересів, здібностей, стану здоров'я та актуальних вимог ринку праці [8].

Професійний відбір – це процес визначення придатності особи до конкретних видів професійної діяльності на основі встановлених критеріїв. Він проводиться відповідно до офіційного переліку професій, які потребують професійного відбору [13; 14].

Професійна адаптація має на меті підтримати студентів у входженні в трудову діяльність, підтвердити обраний ними кар'єрний шлях через практичний досвід, а також сприяти їхній успішній інтеграції та зростанню в професійному середовищі [7].

Зміст консультування з кар'єри, спрямованого на розвиток кар'єрних компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти, складається з кількох взаємопов'язаних компонентів, які в сукупності підтримують здатність студента приймати обґрунтовані, реалістичні та адаптивні кар'єрні рішення. По суті, цей зміст допомагає здобувачам освіти розвивати самосвідомість, спрямовуючи їх на дослідження своїх інтересів, цінностей, здібностей, особистісних рис і життєвих цілей. Завдяки цьому студенти починають розуміти, як їхні індивідуальні характеристики узгоджуються з різними кар'єрними шляхами та робочими середовищами, формуючи основу для осмисленого вибору професії.

Іншим важливим компонентом є розвиток знань, пов'язаних з кар'єрою, включаючи інформацію про освітні можливості, професії, тенденції на ринку праці, кваліфікацію та навички, затребувані в конкретних галузях. Здобувачів освіти заохочують пов'язувати ці знання з їхніми власними прагненнями та можливостями, що поглиблює їхнє розуміння потенційних шляхів і допомагає їм оцінити доцільність різних варіантів.

Не менш важливим є розвиток навичок прийняття рішень та постановки цілей. Зміст консультування акцентує увагу на стратегіях оцінки альтернатив, встановленні короткострокових і довгострокових цілей та плануванні кроків, необхідних для їх досягнення. Здобувачі фахової передвищої освіти вчаться зважувати ризики та переваги, розмірковувати над можливими результатами та адаптувати свої плани, коли обставини змінюються.

Консультування з кар'єри також сприяє розвитку навичок спілкування та самопрезентації, наприклад, як складати резюме, шукати роботу та успішно проходити співбесіди. Ці практичні інструменти інтегровані в ширший тренінг з самооефективності, стійкості та адаптивності – якостей, які стають все більш важливими на сьогоднішніх мінливих і невизначених ринках праці.

Упродовж усього процесу студенти отримують підтримку в розвитку рефлексивного мислення, автономії та мотиваційно-психологічних компетенцій, які дозволяють їм брати на себе відповідальність за свій професійний шлях і продовжувати розвиватися впродовж усього життя. Таким чином, зміст консультування з кар'єри сприяє не лише безпосередньому освітньому та професійному вибору, але й довгостроковому розвитку гнучких, компетентних і самокерованих професіоналів.

Цілі профорієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти:

- підтримати студентів у професійному самовизначенні та плануванні кар'єри;
- узгодити особистісні якості та інтереси студентів з потребами ринку праці;
- підготувати студентів до успішної інтеграції у трудову діяльність;
- сприяти навчанню впродовж життя та кар'єрній адаптації;
- сприяти психологічному благополуччю та впевненості в собі при прийнятті кар'єрних рішень.

Завдання профорієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти:

- надати актуальну інформацію про професії, освітні шляхи та тенденції на ринку праці;
- допомогти студентам оцінити свої здібності, інтереси, цінності та кар'єрні цілі;
- зорієнтувати здобувачів освіти у виборі відповідних навчальних програм або можливостей

працевлаштування;

- розвивати навички управління кар'єрою (написання резюме, пошук роботи, співбесіди, нетворкінг);
- пропонувати індивідуальні та групові консультації для підтримки прийняття рішень, пов'язаних з кар'єрою;

- заохочувати розвиток гнучких, персоналізованих кар'єрних траєкторій;

- підвищення мотивації, відповідальності та готовності студентів до професійного зростання [12; 2].

Функції профорієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти:

- діагностична – виявлення інтересів, здібностей, ціннісних орієнтацій та професійних нахилів студентів;

- інформаційна – надання актуальної інформації про професії, освітні програми та тенденції ринку праці;
- консультативна – надання індивідуальних та групових консультацій для підтримки прийняття усвідомлених кар'єрних рішень;
- мотиваційна – стимулювання інтересу здобувачів освіти до професійного розвитку та самовдосконалення;
- освітня – навчання студентів ефективному плануванню та управлінню своєю кар'єрою;
- підтримуюча – допомога студентам у подоланні труднощів, невпевненості або тривоги, пов'язаних з вибором кар'єри;
- координаційна – зв'язок студентів з роботодавцями, стажуваннями та зовнішніми ресурсами для розвитку кар'єри;
- профілактична – зниження ризику професійної невідповідності та раннього кар'єрного вигорання [11].

Форми профорієнтації та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти:

- індивідуальні консультації – зустрічі один на один, присвячені особистим кар'єрним цілям та плануванню кар'єри;
- групові консультації та воркшопи – дискусії та тренінги з питань вибору кар'єри, стратегій пошуку роботи, а також м'яких навичок;
- дні відкритих дверей та ярмарки кар'єри – безпосередня взаємодія з роботодавцями, випускниками та академічними підрозділами;
- професійна діагностика та тестування – оцінка інтересів, здібностей та особистісних якостей, пов'язаних з вибором професії;
- лекції та семінари – освітні сесії про тенденції ринку праці та стратегії розвитку кар'єри;
- екскурсії та відвідування компаній – ознайомлення з реальними робочими місцями та професійним середовищем;
- стажування та практики – практичний досвід в обраних сферах;
- онлайн-консультації та вебінари – дистанційна підтримка та доступ до цифрових кар'єрних ресурсів;
- менторство та консультування колег – поради від досвідчених студентів або професіоналів;
- участь у конкурсах та проєктах – розвиток ініціативності, креативності та командної роботи в контексті кар'єри [1].

Загальну координацію профорієнтаційної діяльності в закладах фахової передвищої освіти здійснює начальник відділу допрофесійної підготовки, профорієнтації та сприяння працевлаштуванню. Ця особа відповідає за розробку графіків проведення профорієнтаційних заходів у закладах загальної середньої освіти, закладах професійної освіти та на різних підприємствах. Начальник відділу допрофесійної підготовки, профорієнтації та сприяння працевлаштуванню спільно із заступником директора з навчально-виховної роботи представляє звіти про стан та перспективні напрями профорієнтаційної роботи в закладах фахової передвищої освіти на засіданнях адміністративної, методичної та педагогічної рад, відповідно до затвердженого плану профорієнтаційної роботи [3; 9].

Професійна орієнтація та консультування з кар'єри стають важливими інструментами у вирішенні проблем з необхідністю орієнтуватися в невизначених і часто нелінійних кар'єрних шляхах, оскільки вони допомагають студентам приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього. Багато здобувачів фахової передвищої освіти вступають до професійної освіти, не маючи чіткого уявлення про свої здібності, інтереси та реалії різних сфер кар'єри. Без цілеспрямованої професійної орієнтації існує високий ризик розбіжностей між їхніми освітніми траєкторіями та майбутнім працевлаштуванням, що призводить до незадоволеності, неповної зайнятості або необхідності перекваліфікації [8; 5].

Професійна орієнтація допомагає здобувачам фахової передвищої освіти розвивати «м'які» навички, особисту свідомість і стратегічне мислення, які необхідні для адаптації до мінливої кар'єрної траєкторії. Вона також відіграє превентивну роль у зниженні рівня відсіву студентів, зміцнюючи їхню цілеспрямованість і мотивацію. Таким чином, інтеграція комплексного консультування з кар'єри в освітній процес є не просто корисною, але й необхідною для забезпечення готовності здобувачів фахової передвищої освіти відповідати як особистим очікуванням, так і очікуванням ринку праці [4; 6].

Коли освітній процес побудований на надійному методологічному фундаменті, це дає можливість здобувачам фахової передвищої освіти зробити вибір кар'єри, який відповідає їхнім індивідуальним рисам та особистим якостям. Багато студентів усвідомлюють, що роботодавці шукають динамічних та проактивних професіоналів, які вміють ефективно презентувати себе, критично мислити, інтегрувати знання з суміжних дисциплін та швидко адаптуватися до змін у своїй галузі. Саме тому в період

професійного становлення в закладах фахової передвищої освіти важливо дослідити цінності та світогляд студентів, оновити та поглибити їхнє розуміння того, що таке професійний успіх, а також сформувані мотиваційний та ціннісно-орієнтований підхід до побудови кар'єри. На цьому етапі також важливо прищепити усвідомлення важливості набуття фундаментальних знань і навичок, які сприятимуть повноцінній самореалізації в обраній професії.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Зміст профорієнтації та консультування з кар'єри має бути гнучким і динамічним, відповідати викликам ринку праці та потребам економіки, враховувати психологічний стан та очікування здобувачів освіти. Ефективне профорієнтаційне консультування передбачає поєднання психологічної підтримки та практичних рекомендацій, розвиток навичок самопізнання, цілепокладання та самореалізації. Ігнорування проблеми невідповідності освітніх траєкторій потребам ринку праці призводить до низької зайнятості, професійного вигорання та необхідності перекваліфікації.

Подальші дослідження в цій сфері мають значний потенціал. Необхідно вивчити, як найкраще інтегрувати психологічну реабілітацію з професійною орієнтацією, як адаптувати практики консультування до різних регіональних і демографічних контекстів в Україні, а також як використовувати цифрові інструменти для розширення доступу до якісної консультативної допомоги. Крім того, вивчення довгострокового впливу профорієнтації на результати працевлаштування та громадянську активність у післявоєнних умовах може надати цінну інформацію як для освітньої політики, так і для ширшої сфери людського розвитку в постконфліктних суспільствах.

Розвиток цієї сфери полягає не лише в тому, щоб допомогти молоді зробити вибір, а й у тому, щоб виховати стійке покоління, здатне підтримувати і просувати відновлення України, маючи бачення, мету і надію.

Список використаної літератури

1. Bazyl L., Orlov V. Career counseling: a constructive interaction between science and practice. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine : collection of researches*. 2019. Issue 1(18). P. 90–95. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED600700>.
2. Basil L., Orlov V., Pryhodii M. Professional development of vocational teachers in the context of society digitalization. In O. Blaha, I. Ostapolets (Eds). *Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives*. Katowice : The University of Technology in Katowice Press, 2024. P. 796–818. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741638>.
3. Titova O., Luzan P., Mosia I. The concept of college teacher's professional competence development. In O. Blaha, I. Ostapolets (Eds). *Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives*, 2024. P. 819–829. Digital Economy And Digital Society (DEDS2024). Academy of Silesia, Katowice. DOI: <https://doi.org/10.54264/M036>. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742383/>.
4. Лозовецька В. Т. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці : монографія. Київ: ІПТО НАПН України, 2012, 157 с. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2950/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%8F.pdf>
5. Лузан П. Г., Лапа О. В., Каленський А. А., Пашенко Т. М., Мося І. А., Ваніна Н. М., Остапенко А. В., Ямковий О. Ю., Курок Р. О. Інноваційна професійна освіта. Випуск: Методичні засади оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти : монографія / ред. О. А. Тітова. 2024. 8(21). ІПО НАПН України. URL: <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-19-6/2024>. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744027>.
6. Тітова О. А. Концепція розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. *Інноваційна професійна освіта*. 2024. 1(14). P. 367–371. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.1.14.365-369> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742413>.
7. Закатнов Д. О. Професійна орієнтація учнівської молоді в Україні (аналітичний огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки* : довід. бюл. Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2020. Вип. 11. С. 15–31. URL: https://dnbp.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Analitichnuy_visnuk_2020-11.pdf.
8. Байдулін В. Б., Ваніна Н. М., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Савченко М. О. Консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва для повоєнного відновлення економіки України : методичний посібник. Київ : 2023, ІПО НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738714/>.
9. Алексеева С. В., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Орлов В. Ф. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів : навч. посіб. / за ред. Д. О. Закатнова. Житомир : Полісся, 2019, 200 с. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>.
10. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохаська Г. М. Основи економічної грамотності та підприємництва : навч. посіб. Житомир : Полісся, 2021, 248 с. UPL: <http://lib.iitta.gov.ua/729005/>
11. Єршова Л., Гриценко І. Методика консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва у контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Інноваційна професійна освіта*. Випуск 6(19). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства : монографія / за наук. ред. В. О. Радкевич, М. А. Пригодія. Київ : ІПО НАПН України, 2024. С. 176–198. URL: <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/issue/view/21/26>.
12. Гриценко І. А. Концептуальні засади професійної орієнтації й консультування з кар'єрного розвитку здобувачів фахової передвищої освіти. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : матеріали

XIX Всеукраїнської наук.-практ. конф. (звітної) (Київ, 27–28 березня 2025 р.). Київ, 2025. С. 328–334.

13. Гриценко І. А. Сучасний стан та перспективи розвитку теорії і методики професійної орієнтації здобувачів фахової передвищої освіти. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій* : матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. Глухів, 2025. С. 82–85.

14. Гриценко І. А. Інтеграція тенденцій ринку праці у профорієнтаційну роботу та консультування з кар'єри здобувачів фахової передвищої освіти. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації : матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конф. Запоріжжя, 2025. С. 350–355.

15. Карамушка Т. В. Професійна кар'єра особистості: сутність, основні види та функції. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2015. 1. С 181–190.

CONTENT OF PROFESSIONAL ORIENTATION AND CAREER COUNSELING FOR STUDENTS OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION

Hrytsenok Inna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Researcher of the Department
of Education and Professional Career
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Introduction. *The relevance of the problem of the content of vocational guidance and career counseling for students of professional higher education is due to a number of deep socio-economic, educational, and psychological factors that determine the current conditions of personal development and integration into the labor market.*

Today's labor market is in a state of constant transformation: rapid technological change, digitalization, globalization, and the instability of the economic situation, especially in the context of war and post-war recovery, create new challenges for young people. In these conditions, students of vocational higher education often find themselves having to make difficult decisions about their professional paths without sufficient information, life experience, or support. The lack of targeted career guidance can lead to an erroneous choice of profession, loss of motivation to study, low level of involvement in professional activities, or even early termination of the educational process.

The urgency of the problem is also reinforced by the shift in social emphasis toward the practicality of education and its relevance to the real needs of the economy. Educational institutions are increasingly obliged not only to provide knowledge, but also to provide students with the conditions for an informed choice of a professional trajectory that meets both personal capabilities and interests and labor market demand. Professional orientation and career counseling are becoming key tools for such support, forming a bridge between education and future employment.

In the context of constant stress and social tension caused by the hostilities, the problems of self-identification and determining life goals are becoming particularly acute. Students need not only information about specialties, but also psychological support, the opportunity to understand themselves, their values, potential, and prospects. Thus, professional counseling should include components of emotional stabilization, self-confidence development, and motivation support, which is especially important in times of national uncertainty.

In the context of Ukraine's post-war recovery, the problem of vocational guidance is gaining another important dimension: it is becoming a tool for forming a new generation of professionals who can effectively engage in the process of rebuilding the country. Students' awareness of their role in this process, understanding of the social significance of their chosen profession, and the formation of a sense of responsibility and belonging to the national cause - all this is largely laid down at the stage of professional orientation.

The relevance of the problem of the content of vocational guidance and career counseling for students of professional higher education is determined by the need to form a conscious, adaptive, and responsible professional choice of young people in the context of deep social transformations and national recovery.

Purpose. *To determine and substantiate the content of professional orientation and career counseling for students of professional higher education for the post-war economic recovery of Ukraine.*

Methods. *The following methods were used in the study: analysis and synthesis of literary sources on the research problem; analysis of the basic concepts of the study, synthesis, and forecasting.*

Results. *The study found that professional orientation and career counseling are gaining new importance due to changes in the country's socio-economic environment. The main result was the understanding that modern approaches to shaping the content of orientation work should take into account not only the individual interests and inclinations of students, but also the needs of the economy recovering from armed conflict.*

The study has shown that the aspects of realizing the social significance of the chosen profession, understanding their potential in the context of the country's needs, as well as developing adaptability and flexibility in the face of instability are particularly relevant for applicants for professional higher education. It has been found that effective career counseling in the context of post-war reconstruction of Ukraine should combine

psychological support with professional and practical guidance, help young people realize their own role in the process of restoring the country, and form long-term motivation to learn and self-realization.

The analysis also found that the content of vocational guidance should be closely linked to the real conditions of the labor market, in particular the demand for specific specialties important for rebuilding infrastructure, healthcare, education, construction, technology, and energy. At the same time, special attention should be paid to the development of students' personal qualities: responsibility, initiative, sociability, and teamwork.

In the post-war reality, the effectiveness of vocational guidance largely depends on intersectoral cooperation - cooperation between educational institutions, employers, local governments, and NGOs. Such cooperation allows for the creation of relevant content for orientation that meets both educational and economic challenges.

The findings became the basis for writing recommendations for improving approaches to vocational guidance and career counseling, taking into account the needs of the post-war society and the prospects for the development of young people as an active force for national recovery.

Originality. The social significance of the study lies in its focus on: helping students to build and implement a realistic educational and professional trajectory that meets the capabilities and interests of the individual; harmonizing career plans of the individual and the needs of society for qualified personnel in the context of martial law and post-war economic recovery of Ukraine. Career guidance and career counseling have a comprehensive impact and contribute to improving the quality of the professional potential of society, as they affect: reducing unemployment, increasing social stability, preventing social problems caused by the wrong choice of further educational and professional trajectory by vocational education students.

Conclusion. The article reveals the essence of the concept of "the content of professional orientation and career counseling for students of professional higher education in the context of post-war economic reconstruction in Ukraine" and characterizes its components. The essence of the discrepancies between their educational trajectories and future employment is detailed, which leads to dissatisfaction, underemployment, or the need for expensive retraining. The preventive role of professional orientation in reducing the dropout rate of students by strengthening their commitment and motivation is highlighted. The psychological and emotional aspects of career development are defined. The post-war period in Ukraine is characterized, which is marked by the emergence of new industries, changing forms of work, and increasing dependence on digital tools and global partnerships.

Key words: content of professional orientation, content of career counseling, students of professional higher education, career development, labor market, employment.

References

1. Bazyl, Liudmyla, Orlov, Valerii. (2019). Career counseling: a constructive interaction between science and practice. Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine: collection of researches. Issue: 1(18). 2019. R. 90-95. <https://eric.ed.gov/?id=ED600700>
2. Basil, L., Orlov, V., & Pryhodii, M. (2024). Professional development of vocational teachers in the context of society digitalization. In O. Blaha, I. Ostopolets (Eds) Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives. The University of Technology in Katowice Press, Katowice (p. 796-818). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741638>
3. Titova, O., Luzan, P., & Mosia, I. (2024). The concept of college teachers professional competence development. In: O. Blaha, I. Ostopolets (Eds), Exploring the digital landscape: interdisciplinary perspectives, (rr. 819–829). Digital Economy And Digital Society (DEDS2024). Academy of Silesia, Katowice, <https://doi.org/10.54264/M036> . <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742383/>
4. Lozovetska V. T. Profesiina oriiientatsiia molodi v umovakh suchasnoho rynku pratsi: monohrafiia. Kyiv: IPTO NAPN Ukrainy, 2012, 157 s. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2950/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%8F.pdf>
5. Luzan, P. H., Lapa, O. V., Kalenskyi, A. A., Pashchenko, T. M., Mosia, I. A., Vanina, N. M., Ostapenko, A. V., Yamkovyi, O. Yu., & Kurok, R. O. (2024). Innovatsiina profesiina osvita. Vypusk: Metodichni zasady otsiniuvannia yakosti pidhotovky fakhivtsiv u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi osvity: monohrafiia (O. A. Titova, Red.), 8(21). IPO NAPN Ukrainy. <https://doi.org/10.32835/978-617-8167-19-6/2024>. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744027>
6. Titova, O.A. (2024). Kontsepsiia rozvytku profesiinnoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv fakhovykh koledzhiv. Innovatsiina profesiina osvita, 1(14), 367-371. <https://doi.org/10.32835/2786-619X.2024.1.14.365-369> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742413>
7. Zakatnov, D. O. (2020). Profesiina oriiientatsiia uchnivskoi molodi v Ukraini (analitichnyi ohliad). Analitichnyi visnyk u sferi osvity y nauky: dovid. biul. Vyp. 11. Kyiv, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho, 15–31. https://dnbp.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Analitichnuy_visnyk_2020-11.pdf
8. Baidulin, V.B., Vanina, N.M., Hrytsenok, I.A., Zakatnov, D.O., Yershova, L.M. & Savchenko, M. O. (2023) Konsultuvannia здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємства для повоєнного відновлення економіки України: методичний посібник. Kyiv: IPO NAPN Ukrainy. Vziato z <https://lib.iitta.gov.ua/738714/>
9. Aliksieieva S. V., Hrytsenok I. A., Zakatnov D. O., Kuzminska L. D., Orlov V. F.. Psykholoho-pedahohichni treninhy u systemi konsultuvannia z profesiinnoi kariery uchniv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv: navchalnyi posibnyk; za redak. D. O. Zakatnova. Zhytomyr: «Polissia», 2019, 200 s. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>
10. Aliksieieva S.V., Bazyl L.O., Baidulin V.B., Hrytsenok I.A., Yershova L.M., Orlov V.F., Sokhatska H.M. Osnovy ekonomichnoi hramotnosti ta pidpriemnytstva: navchalnyi posibnyk. Zhytomyr: Polissia, 2021, 248 s. UPL:

<http://lib.iitta.gov.ua/729005/>

10. Yershova, L., & Hrytsenok, I. (2024). Metodyka konsultuvannia здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва у контексті реалізації тислей сталого розвитку. Innovatsiina profesiina osvita. – Vypusk 6(19). Profesiina osvita v umovakh staloho rozvytku suspilstva: monohrafiia / [za nauk. red. V.O.Radkevych, M.A.Pryhodiia]. – Kyiv: IPO NAPN Ukrainy, 176-198. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/issue/view/21/26>

11. Hrytsenok, I.A. (2025, bereznia 27-28). Kontseptualni zasady profesiinoi oriientsatsii y konsultuvannia z kariernoho rozvytku здобувачів фахової передвишчої освіти. V V.O. Radkevych (Red.). Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia: materialy KhIX Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (zvitnoi), Kyiv, 27-28 bereznia. S. 328-334.

12. Hrytsenok, I.A. (2025, kviten 4). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku teorii i metodyky profesiinoi oriientsatsii здобувачів фахової передвишчої освіти. Rozvytok pedahohichnoi maisternosti maibutnoho pedahoha v umovakh osvitynih transformatsii: materialy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Hlukhiv, S. 82-85. (0,2 avt. ark.).

13. Hrytsenok, I.A. (2025, 28-30 travnia). Intehratsiia tendentsii rynku pratsi u proforiientsatsiinu robotu ta konsultuvannia z kariery здобувачів фахової передвишчої освіти. Rozvytok suchasnoi nauky ta osvity: realii, problemy yakosti, innovatsii: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Zaporizhzhia, S. 350-355.

14. Karamushka, T. V. (2015). Profesiina kariera osobystosti: sutnist, osnovni vydy ta funktsii. Teoretychni i prykladni problemy psykholohii, (1), 181-190.

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 25.07.2025 р.
Прийнято редакцією 25.07.2025 р.
Опубліковано 1.09.2025 р.

УДК 378.016.811

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-123-130

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИНТАКСИСУ НАУКОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТЕКСТУ

Кухарчук Ірина Олексіївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: irina.kyx24@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2854-1429

У статті досліджено проблему синтаксичного оформлення науково-педагогічних текстів. Зазначено, що синтаксичні особливості наукового педагогічного тексту визначаються його функціональним призначенням – точно, чітко, обґрунтовано передати наукову інформацію у сфері освіти. Такий текст вирізняється структурною складністю, логічністю викладу, широким використанням складнопідрядних конструкцій, нейтральністю та безособовістю. Характерними рисами синтаксичної будови є вживання ускладнених простих речень із відокремленими й однорідними членами. Зазначені синтаксичні особливості слугують підвищенню інформативності тексту, відображають прагнення автора більш точно і зрозуміло передати іншим членам наукової спільноти складну наукову інформацію. У дослідженні доведено, що знання синтаксичних особливостей наукового тексту є необхідною умовою формування наукової, фахової, комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Ключові слова: текст, науковий стиль, науково-педагогічний текст, синтаксис, речення, наукова компетентність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування академічної, фахової та комунікативної компетентності є ключовим завданням професійної підготовки здобувачів освіти. Одним із важливих компонентів цієї компетентності є вміння працювати з текстом як соціально-мовленнєвим явищем, комунікативною одиницею найвищого рівня, що обслуговує найрізноманітніші сфери спілкування. Для повноцінного аналізу тексту необхідно розуміти його типологію, тобто різновиди, що визначають його характерні риси. У лінгвістичній та методичній літературі тексти класифікують із урахуванням їх змісту і структури (опис, розповідь, міркування), за принципом ставлення адресата до предмета висловлювання (нейтральні й емоційно забарвлені), з точки зору мовленнєвого наміру мовної особистості (інформувальні, спонукальні тощо) [1; 2; 3; 4; 6] тощо. Але головною підставою для визначення типології текстів є можливість їх функціонування в певних сферах комунікації. У «Стилістиці української мови» за редакцією Л.І. Мацько функціональні стилі визначаються як «історично сформовані, суспільно усвідомлені різновиди загальнонаціональної літературної мови, які різняться принципами відбору та організації мовних засобів і частково самими мовними засобами відповідно до сфер спілкування» [8, с. 148]. Стилістична диференціація мови зумовлена розширенням сфери застосування мови, збільшенням її функцій та цілей її застосування мовною особистістю.